

interesse, maar zal er, vrees ik, niet verder toe bijdragen.

N. C. F. van Sas

C. van Nievelt, *Bronnen van de Nederlandse codificatie van het zee- en assurantierecht 1798-1822* (Proefschrift RU Leiden; Leiden: New Rhine Publishers, 1978, 470 blz., f80,-, ISBN 90 6227 998 8).

Ingewijden zal het niet verbazen, dat ook deze dissertatie uit de De Smidt-school weer een welkome aanvulling betekent op de geschiedenis van de Nederlandse codificatie. Ook niet dat dit werk te zijner tijd zal worden opgenomen in de serie 'Bronnen van de Nederlandse codificatie sinds 1798', waarin het als deel drie zal verschijnen. Evenals bij de eerste twee delen van deze serie (deel I: stukken van algemene aard en de ontwerpen van de codificatiecommissie van 1798; deel 2: huwelijks- en huwelijksgoederenrecht tot 1822) heeft het door mr. H. Aa verzamelde materiaal een eerste aanzet tot dit deel gegeven. In het boek zijn alle zeerechtelijke voorontwerpen van het *Wetboek van Koophandel* tot en met het ontwerp 1822 verwerkt. Op deze wijze is aansluiting verkregen met de werken van Noordziek en Voorduin. Van Nievelt begint met het eerste ontwerp, dat van de commissie van twaalf, het ontwerp Walraven geheten, en verwerkt artikelsgewijs de daaropvolgende ontwerpen: die uit 1807 (het ontwerp Van der Linden - herdrukt in 1967) 1809, 1815, 1819 en 1822. Een probleem vormde voor de auteur dat er een duidelijke breuk bestaat tussen de ontwerpen Walraven en Van der Linden, met hun duidelijke oudvaderlandse signatuur, en de overige ontwerpen, waar de Franse geest van administratie vaardig over was geworden. Dit leidde er toe beide groepen apart te behandelen. Verwijzingen en concprdansen zorgen ervoor, zoals de praktijk leert, dat de gebruiker bedoelde caesuur goed kan overbruggen. Toch kan ik mij voorstellen dat de (niet rechts-)historicus zich minder snel met de behandeling van het boek vertrouwd zal kunnen maken, zoals hem ook de aansluiting op het werk van Voorduin wellicht minder gemakkelijk zal vallen.

Voorafgaande aan de ontwerpen licht Van Nievelt de betekenis van de verschillende ontwerpen toe en onderzoekt hij de invloeden die de verschillende ontwerpen hebben ondergaan. Hoewel hij de betekenis van de ontwerpen Walraven en Van der Linden voor het *Wetboek van Koophandel* niet groot acht, noemt hij ze wel de pijlers van dat wetboek. In deze wijze van beeldspraak geef ik er de voorkeur aan te spreken van enkele hij palen waarop de fundamenten van dat wetboek rusten. Deze feitelijke constatering houdt zeker geen depreciatie voor het vele verrichte werk in: integendeel.

Iedere historische studie over de rechtspositie ter koopvaardij bijvoorbeeld zal niet om dit werk heen kunnen. Zo is het voor het beantwoorden van de vraag waarom onwillige koopvaardijmatrozen door kapiteins ongeoorloofd werden afgeranseld of in buitenlandse havens enige tijd ter heropvoeding aan boord van Nederlandse oorlogsschepen werden geplaatst, niet moeilijk om aan de hand van Van Nievelts werk de wortel van deze kwalijke praktijken aan te wijzen. Bij artikel 354.2 van het ontwerp 1809 stelt staatsraad Gogel de aantekening (221): 'Dit is het eenige artikel, waarin eenige penaliteiten aan de schepelingen zijn opgelegd (schadevergoedingen voor fouten en misdaden in de dienst gepleegd, Br.). Men is van oordeel dat, wederkeerig aan alle de bepalingen ten hunnen voordelen gesteld, ook voorziening behoord plaats te hebben tegen desertie, disobediëntie, diefstal, moedwillig bederven of beschadigen, enzv.' (Vergelijk ook Voorwoord, XVI).

Het commentaar van Gogel heeft niet mogen baten. Eerst de Tuchtwet van 1856 maakte een einde aan de door de kapiteins aangematigde bevoegdheden.

RECENSIES

Het bovenstaande illustreert de schaduwzijde van een dergelijke publikatie. Het is niet in een breder maatschappelijk kader geplaatst. De waarde van het boek kan dan ook pas goed blijken als het mede als bouwstof voor andere studies wordt gebruikt.

S. W. P. C. Braunius

H. J. Wolf, 1828-1978. *Honderdvijftig jaar Koninklijke Militaire Academie. Gedenkboek* (Den Haag: Staatsuitgeverij, 1978, 303 blz., f37,50, ISBN 901201947 8).

Bijna 9000 beroepsofficieren werden tussen 1828 en 1978 voor Nederland en overzee opgeleid voor land- en luchtmacht, zelfs enkelen voor de marine. Voor al diegenen, die op enigerlei wijze bij de Koninklijke Militaire Academie betrokken waren of zijn, zal deze uitgave een waar gedenkboek zijn, waar ieder iets van zijn gading vinden kan.

Aandacht wordt geschonken aan de ontwikkeling van het gebouwencomplex met zijn hele voorgeschiedenis vanaf de twaalfde eeuw en inclusief de trieste typisch negentiende-eeuwse rigoureuze afbraak van middeleeuwse en renaissance delen, evenzeer aan de met deze residentie verbonden historie van de baronnen van Breda - tevens prinsen van Oranje-Nassau - en vooral aan de specifiek zich op dat Kasteelterrein afspelende opleiding tot beroepsofficier sinds 1828. In korte hoofdstukken wordt staccato over vele aspecten informatie geboden: dat systeem leidt soms tot herhaling, soms tot introductie van aangelegenheden, die pas verderop hun toelichting vinden; in tekst en overzichten een schat aan gegevens, neerslag van jarenlang collectioneren.

Het viel kennelijk moeilijk een keus te maken uit de verschillende zich aandienende invalshoeken: in de aanvang staan de gebouwen centraal, later het weervaren van het opleidingsinstituut met een summiere terugblik tot in de zeventiende eeuw en een insisteren op de toen al gebleken noodzaak van wetenschappelijk onderricht en stelselmatige aanpak. Die lijn had verder doorgetrokken kunnen worden: de Nassau's hechtten hier al vroeger aan.

Dan volgt de beschrijving van enkele voorvallen, verhoudingsgewijs veel over lotgevallen en initiatieven van (oud-)cadetten tijdens de Tweede Wereldoorlog, voorts over het cadettenleven in het algemeen en anecdotisch.

In het kader van deze wat traditionele opvatting van een gedenkboek blijft een aantal vraagstukken begrijpelijkerwijs onderbelicht zoals: Het behoefteëlement zowel in aantal als in kwaliteit, naast een poging tot profiëlschets.

De eigenlijke doelstellingen van de opleiding (vorming, scholing, training) en de methodieken ter verwezenlijking.

Afstemming op het verwachtingspatroon van de krijgsmacht en betekenis van de beroepsofficieren voor de krijgsmacht.

Analyse van de opleidingsresultaten - de overzichten geven slechts aantallen geslaagden -, van de officiële en verzwegen mislukkingen.

Vergelijking met praktijk en denkbeelden in andere landen en signalering van beïnvloeding op grond daarvan.

De geschiedenis van de officiersopleiding is er een van voortdurend zoeken naar methoden tot ontwikkeling van persoonlijkheid en karakter naast overdracht van kennis, bevordering van inzicht en prikkeling tot intellectuele diepgang en het vergaren van geestelijke bagage. In de loop van de negentiende eeuw kwam een in leeftijd oudere cadet aan; de harde negentiende-eeuwse aanpak van drill en tucht maakte zeer geleidelijk - vooral recent in stroomversnelling - plaats voor een modern stelsel van beroep op persoonlijke zelfstandig-